

I denne korte retoriske analysen, har vi forsøkt å bevege oss på flere nivåer i teksten. Først vil vi gjøre noen overordnede betraktninger, før vi har brukt et kapittel i dokumentaren som grunnlag for en retorisk analyse. Dette for å kunne begrense omfanget og gjøre analysen mer oversiktig.

Den retoriske situasjonen:

Et lite stykke Norge er en dokumentarfilm av Erling Borgen fra 2006 om Norges involvering i internasjonale konflikter. Filmen hadde førpremiere på Frogner Kino 18. mars 2006. Filmen var planlagt å bli sendt på NRK, som også hadde vært med på å finansiere filmen, men den ble stoppet fordi kanalen mente at filmen brøt med presseetiske regler. 9. mai 2006 ble filmen vist på TV2. (Kilde: Wikipedia). NRK fikk første del av Erling Borgens filmtrilogi til gjennomsyn, riktignok ikke ferdig redigert. Om den noen gang ferdig redigert vites ikke. Mellom annet ble det satt lys på Aker Kværners virksomhet, som siden ble tatt opp i OECDs kontaktpunkt, et klageorgan som er tilknyttet UD¹. Filmen ble vurdert, men NRK-redaktørene fant at Borgens metodebruk ikke holdt journalistiske mål og valgte å takke nei til visning.

Sjanger:

Dokumentaren som sjangerform har blitt meget populær de siste årene, kanskje mye på grunn av Michael Moores populære dokumentarer. Dokumentar er en interessant sjanger fordi retorikken på mange måter fungerer som en mulimodal retorisk tale. Sjangeren gir seg ut for å vise noe fra den virkelige verden, og bruker filmen i samsvar med en narrativ stemme som bevismiddel. På lik linje med vanlig språk, har sjangeren utviklet sine troper og tankefigurer som konvensjoner. Eksempelvis ”den informative tegnefilmen”. En klar parallell til retorikken er at sannhetsbegrepet er sterkt problematisk, og bør erstattes av et sannsynlighetsbegrep. Hva som er ”naturlig” er ofte redigert tale. Slik faller dokumentaren i generelle trekk sammen med rettstalen.

Disposisjon

Dokumentaren har ingen fast struktur eller noen form for kurve som bygger opp mot et endelig motiv. Den tar opp fem punkter som hvert er omhandlet i et eget kapittel, punkter som går på at Norge som fredsnasjon ikke lever opp til denne statusen i den grad de fleste kanskje tror. Kapittel 1 handler om norsk humanitærhjelp som etter sigende ikke kom frem til de som

¹ http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/rapporter_planer/rapporter/2005/Aker-Kvarner-og-Guantanamo-Bay.html?id=106462

trengte det mest, men ble brukt til å bistå amerikanerne med vedlikeholdet av en militærbase som ble kritisert for å huse tortur og andre menneskerettighetsforbrytelser. Kapittel 2 tar for seg det norske rederiet Wilhelmsen som fraktet materiell, våpenkjøretøyer samt soldater for USA, som skulle delta i krigen i Afghanistan. Kapittel 3 handler om Aker Kværners involvering i det amerikanske Guantanamofengselet, samt at de produserer deler som brukes på krigskjøretøyer. Kapittel 4 handler om såkalte ARTUR-radarer som Norge lånte ut som støtte til krigen, og i kapittel 5 avsløres det at norske aktører produserer sprengstoff og deler som brukes i krigen. Dokumentaren har ingen introduksjon, og heller ingen konklusjon, men opererer med en rekke enkeltteksempler som i kapittel 5 settes i forbindelse med hverandre gjennom at alle er ”et lite stykke Norge”, deler i det større krigsmaskineriet som Norge ikke vil identifisere seg med eller innrømme medvirkning i. Den bruken av logikk kalles induktiv, man henter enkeltstående eksempler som skal tale for det generelle. Bruken av det induktive argumentet er ikke uvanlig i dokumentarsjangeren, men den manglende rammefortellingen synes for oss å være problematisk.

Appellformene

Ethos: Dokumentaren styrker sin troverdighet på flere forskjellige måter. Blant annet spiller den mye på alle de fremtredende personene den omhandler som ikke har gått med på å la seg intervjuet. Dette er tatt med for at seeren skal sette spørsmålstegn ved deres troverdighet, og om de ikke vil bidra fordi det kan skade deres omdømme om sannheten kom frem. Slik styrkes dokumentarens ethos gjennom at den svekker andres. Denne indirekte kritikken er umulig å tilbakevise dokumentarens form, siden den utelukker diskusjon. Dette kan i sin tur svekke dokumentarens ethos, gjennom at den kan oppfattes som ensidig.

Det er mange intervjuer i dokumentaren, blant annet av leger i Afghanistan, en advokat i London og medlemmer av hjelpeorganisasjoner. Dette skaper troverdighet fordi dette er personer som har autoritet gjennom sitt fagfelt og/eller erfaring. Det er også brukt klipp fra forskjellige nyhetskilder, som skaper følelsen av at det som blir fortalt har en sannhetsverdi, ved at det har direkte relasjon til nyhetssakene.

Pathos: Dokumentarsjangeren kan sammenlignes med rettstalen ved at den tar opp hendelser som har foregått i fortiden som målet er å dømme eller kritisere, og ”bevegelse er rettstalsens fremste plikt” i følge Cicero. Å bevege forsamlingen gjøres gjennom å bruke pathos. Cicero mente også at enkelte følelser er viktigere å arbeide med enn andre, blant annet sinne, medfølelse og misnøye. I rettsaker er sinne følelsen det er viktigst å vekke for anklageren (Andersen 1995) og dokumentaren tar konsekvensene av dette. I løpet av dokumentaren vises

det stadig eksempler på krigens resultater, oftest gjennom sårede barn. Dette blir brukt fordi det vekker empati for barna, de uskyldige, og deretter sinne mot dem som kriger og/eller er skyld i krigen. I tillegg er det en scene med noen soldater som ler og skryter av dødelige missiler (fra kap. 5). I en scene kryssklippes det bilder av Aker Kværner-logoen og rullende tanks og andre krigsbilder. Mot slutten er det også et kort intervju av et palestinsk barn som mistet benet sitt i møte med en Apache-rakett.

Argumentasjonen går på at det er uakseptabelt selv å være indirekte medvirkende til lidelsen som blir vist så eksplisitt til publikum. Bildene gir en så sterk effekt gjennom at den som ser dem blir tatt mye nærmere lidelsen, og man føler større medfølelse jo nærmere de involverte er en selv.

Kort retorisk analyse av kapittelet: Hellfire på Hurum se eget dokument (det var mer praktisk liggende).